

АЛЕКСАНДЪР МИЛЕВ

ТРОЯНСКИЯТ ЦИКЪЛ

chitanka.info

Гръцката митология е извор за сюжети на поезия. С течение на времето поезията става за нас извор на митологията, понеже ние черпим от нея сведения за отделните митове, докато древните гърци са ги знаели. Митовите са обединени по теми. Троянски цикъл се наричат всички митове, които се отнасят до Троянската война и са в основата на поемите „Илиада“ и „Одисея“ и на няколко загубени други поеми. Краткото изложение на по-важните митове от този цикъл улеснява разбирането на „Илиада“.

ЕЛЕНА

Спартанският цар Тиндар бил оженен за Леда, дъщеря на етолийския цар Тестий. Те имали две деца: Клитемнестра и Кастор. Освен тях Леда имала от Зевс още две деца: Елена и Полидевк. Пред хората и четирите деца минавали за деца на Леда и Тиндар. Затова често Елена се нарича Тиндарова дъщеря, макар че се смятала за Зевсова дъщеря.

Боговете се изплашили от бързо размножаващия се човешки род. Те послушали майката-земя, че тя не може да го изхранва и поддържа повече и решили да намалят броя на хората. За тази цел трябвало да се създаде причина за голяма свада, та хората да почнат сами да се избиват. Старите методи на пращане потоп или изгаряне с огън не им допадали вече. Зевс и Немезида слезнали от небесните висини и долетели в Спарта. Там Зевс спуснал в скута на царица Леда хубаво, голямо яйце, от което след време се излюпила Елена.

Нямало жена, която да се сравнява по красота с Елена. Дори някои богини завиждали на нейната хубост. Славата на младата царска дъщеря се носела из цяла Елада. Кандидати за нейната ръка имало много. Всички известни герои искали да имат за жена прекрасната Елена: Одисей и Несторовият син Антилох, Аякс Теламонов и Аякс Ойлеев, Менелай Атреев и тесалиецът Протезилай, Диомед Тидеев и Терсандър, син на Полиник, и др. Агамемнон, брат на Менелай, бил женен за Клитемнестра, сестрата на Елена. Вероятно и Патрокъл, приятел на Ахил, бил между кандидатите, но без никаква надежда за успех, защото бил изгнаник от своята родина, а изгнаниците не били предпочитани от хубавите жени. Ахил не бил между кандидатите, защото бил още млад.

Елена не знаела на кого да се спре. Хитроумният Одисей нямал надежда за успех, но дал полезен съвет на Тиндар: нека най-първо всички кандидати дадат клетва, че ще помагат на избора от Елена, ако той има нужда от тях. Срещу това Одисей поискал да му бъде дадена за жена Пенелопа, работлива племенница на Тиндар. Елена избрала за свой съпруг Менелай, брат на нейния зет Агамемнон, понеже така угаждала и на зетя си. Наскоро умрял баща ѝ Тиндар и Менелай станал цар на Спарта.

ПАРИС

Хекуба и троянският цар Приам живеели щастливо дълги години. Те имали много деца, но царицата очаквала ново дете. Сънувала обаче кобен сън: вместо дете тя родила запалена главня, от която пламнала цялата Троя. Гадателите разтълкували съня, че роденото момче ще донесе гибел на града и на царството. Когато Хекуба родила наистина момче, царят го предал на слугата си Агелай, за да го погуби. Както при много подобни случаи, царският слуга съжалил детето и не го убил. Оставил го в една горичка на планината Ида. Наскоро отишъл да види какво е станало с клетото момче, което нарекъл Парис. Бил учуден, като видял, че то спокойно бозае от една мечка. Детето било прибрано и отгледано от пастирите на царя в същата планина. Бързо израснал малкият Парис. Надминавал своите връстници по хубост и сила. Един ден дори, когато разбойници нападнали стадата, той единствен не избягал, излязъл срещу тях, прогонил ги и спасил стадата. Оттогава пастирите започнали да го наричат и Александър, което значи „който защитава мъже“. Легендата от по-късно време разказва, че в Парис се влюбила нимфата Енона и той се оженил за нея. Приказно е разказан идиличният им живот сред горите, далече от всякакви грижи и тревоги.

ПЕЛЕЙ

Пелей е син на мъдрия и справедлив егински цар Еак и на Ендеида. Негов брат е Теламон. Баща им Еак имал и друг син от незаконна жена. Пелей и Теламон убили несъщинския си брат. Поради това трябвало да напуснат своята родина и да търсят закрила в други държавици. Пелей се отдалечил във Фтия, област и град в Тесалия.

Там го приел цар Евритион, дал му една трета от своите владения и го оженил за дъщеря си Антигона. През време на известния в митологията Калидонски лов Пелей убил случайно своя тъст и благодетел Евритион. Съгласно законите на онова героично минало убиецът не можел да остане да живее повече в мястото на извършеното убийство. Пелей избягал в Йолк. Тука го очаквало ново нещастие. Жената на цар Акаст се влюбила в него и го карала да забрави гостоприемството на съпруга ѝ, да я вземе и да царува с нея. Пелей отказал. Тогава Акастовата жена решила да му отмъсти. Тя го наклеветила пред съпруга си, че искал да го убие и да се ожени за нея. Акаст търсел удобен случай, за да му отмъсти. По време на лов Пелей заспал от умора. Акаст се опитал да го погуби, като му измъкнал меча, който Пелей имал дар от боговете. С този меч той побеждавал всички. Лишен от меч си, той щял да бъде разкъсан от дивите зверове — така си мислел и Акаст. Но в помощ на Пелей дошъл мъдрият кентавър Хирон: той му съдействувал да намери отново своя меч и с него да победи нападналите го диви кентаври. След това, подкрепен от Кастор и Полидевк, той нападнал Йолк, превзел държавата, убил Акаст и неговата коварна жена.

ТЕТИДА

Тетида била дъщеря на морския бог Нерей и Дорида. Зевс се влюбил в красивата морска богиня и поискал да се ожени за нея. Прометей му разкрил тайната на съдбата: Тетида ще роди син, който ще бъде много по-силен и по-велик от баща си. Никой бог не би искал да има син по-велик от себе си, за да не му вземе мястото. Зевс помнел какво направил сам със собствения си баща. Съветът на боговете решил да даде Тетида за жена на смъртен. Избрали Пелей, който бил известен с много подвизи. Поставили обаче едно условие: Пелей трябвало да надвие богинята в единоборство.

Бог Хермес бил изпратен при Пелей, за да му извести волята и решението на боговете. Когато Пелей научил това, веднага тръгнал за пещерата, където Тетида отивала да си почива. Скрил се в един ъгъл и зачакал. Не след дълго пристигнала богинята. Пелей я сграбил със силните си ръце. Тя се опитвала да се освободи. Променяла често образа си, ставала ту лъвица, ту змия, ту бистър поток, но Пелей не я

пуснал. Тетида била победена и така станала съпруга на смъртния герой Пелей.

ЗЛАТНАТА ЯБЪЛКА

Сватбата се отпразнувала в голямата пещера на мъдрия кентавър Хирон. Присъствували всички богове. Сватбеният пир бил разкошен. Сладко пеели музите, чудно свирел на цитра Аполон, хората и харитите играели ефирни танци под звуците на тази музика. Сред играещите се показвали фигурите на Атина Палада, на бързата Артемида, на прекрасната Афродита, подскачал високо Хермес, играел бог Арес, забравил кървавите битки, които му били по-мили от всичко. Младоженците получили много подаръци. Хирон подарил на Пелей своето дълго копие, дървената част на което била от твърд като желязо ясен, израснал на планината Пелион. Морският бог Посейдон му подарил чудни божествени коне, а останалите богове му дали прекрасни доспехи. Но на тази весела сватба не била поканена богиня Ерида, понеже навсякъде носела раздор и свада. Обидената богиня решила да си отмъсти. Тя взела една златна ябълка от градината на хесперидите, написала на нея „за най-хубавата“ и я хвърлила сред веселящите се сватбари.

Повечето богини доброволно се отказали от златната ябълка, защото не могли да се състезават с Хера, Атина Палада и Афродита. Ни една от тези три богини не отстъпвала. Зевс се отказал да бъде съдник между тях, защото му били много близки. Той взел ябълката, която се нарича вече „ябълка на раздора“, дал я на Хермес и му поръчал да заведе спорещите богини при Парис на планината Ида, за да реши той на коя трябва да се даде ябълката и по тоя начин да отсъди коя от тях е най-красива.

Парис бил изненадан както от високата чест, така и от блясъка и красотата на трите богини. Всяка една от тях се опитвала да го привлече на своя страна с обещания за големи награди. Хера, върховна богиня и съпруга на Зевс, му обещала да го направи господар на голямо царство и „цар на царете“. Атина Палада, богиня на мъдростта и войната, му обещала военна слава и победа във войните, които ще води. Афродита, богиня на красотата и любовта, му обещала най-красивата жена на света. Парис бил пленен от обещанията на Афродита, пък и нейната красота била много по-голяма от красотата на

другите две богини, и затова ѝ дал златната ябълка. От този момент Хера и Атина станали врагове на Парис и на троянците, а Афродита подпомагала Парис във всяко начинание и подкрепяла троянците.

ПАРИС В ТРОЯ

Изминали двадесет години, откак троянският цар Приам дал своето дете на слугата си Агелай да го отнесе в гората, за да погине там от диви зверове. Майката Хекуба тъгувала непрестанно за него, тъй като го смятали за умряло. За утеха на царицата Приам решил да уреди състезание в чест на загиналия си син, който бил навършил вече двадесет години. Между наградите, определени за победителите, бил и един млад, едър бик, взет от стадата на пастирите, при които живеел Парис. Последният обичал това животно и с мъка се разделил с него. Когато обаче научил, че бикът ще се даде като награда на победител при спортни състезания, веднага се отправил към Троя. В състезанията участвували знатни млади троянци, на първо място много от синовете на Приам. Най-юначният между тях бил Хектор, който организирал игрите, но сам нямало да вземе участие в тях. Деифоб, един от помладите Приамови синове, смятал за обидно да се състезава с прост слуга и роб. Приам му казал, че не бива да се страхува от съперничеството на роб, който не може да е по-храбър от свободния царски син. Но на състезанията винаги излизал пръв Парис. Присъстващите се учудвали както на неговата сръчност, сила и пъргавина, така и на телесната му красота. Сам той не държал никак на другите награди, но когато трябвало да получи бика, предявил претенции за него и не го отстъпвал, понеже с право го спечелил. Нахвърлили се върху Парис Приамовите синове. Вероятно работата би стигнала до убийство, ако царската дъщеря Касандра не открила истината. Зарадвал се Приам, че е жив синът му, зарадвала се майката Хекуба и запрегръщала сина си, зарадвали се и царските синове. Само Касандра била скръбна и предсказвала хиляди злини, които ще постигнат Приама, децата на Приам и прекрасния град Троя с троянците, понеже виждала всичко в бъдещето. Тя получила пророчески дар от Аполон, но и клетва — никой да не ѝ вярва.

Станал отново равноправен царски син, Парис почнал да мечтае за изпълнение на даденото му обещание от Афродита — да има най-хубавата жена в света. Всички знаели, че най-хубава е Елена,

съпругата на Менелай в Спарта, дъщерята на Леда и Тиндар, родена от яйцето на Зевс и Немезида. Парис приготвил тържествен кораб и тръгнал за далечна Лакония, където живеела Елена. Менелай го приел радушно и го настанил в своя дворец. Така Парис се срещнал с Елена. Още от пръв поглед той бил пленен от нейната красота. Случило се така, че Менелай трябвало да замине по работа на остров Крит. Той оставил Парис в двореца си и поръчал на Елена да бъде внимателна и любезна с госта и придружаващите го лица, като се грижи да не им липсва нищо. Щом заминал Менелай, Парис открил сърцето си на Елена, която също го харесала още от пръв поглед. Тя се била омъжила за Менелай не по любов, а по препоръка на своя зет Агамемнон и по роднински сметки. Сега се влюбила в чужденеца, който бил и много млад, и много силен, и много красив. Дълго време тя се колебаела, дълго време отказвала да тръгне с него, защото не искала да изостави малката си дъщеря Хермиона. Но Афродита все повече и повече помагала на Парис, Ерос забивал по-дълбоко и по-дълбоко своите стрели в сърцето на Елена и тя напуснала всичко, събрала своите богатства, взела и много от богатствата на Менелай и тръгнала с Парис за Троя. Така се изпълнила прокобата на Мом, духа на хулата и отрицанието, който казал в събранието на боговете, че хората сами ще се унищожават, ако имат достатъчен повод за това. Поводът вече е създаден: Парис грабва Елена и много богатства от двореца на Менелай, когато последният е далеч на остров Крит.

СЪБИРАНЕ НА ВОЙСКИТЕ

Елена избягала и никой не забелязал нейното отсъствие. Хитро Афродита прикрила заминаването ѝ. Докато самата Елена плувала на кораба с Парис, нейният образ си оставал в двореца в Спарта, тя приказвала с майка си Леда, милвала дъщеря си Хермиона. Когато се върнал Менелай от Крит, Елена го посрещнала, гощавала го с вкусно ядене, приготвила му леглото да си легне и едвам тогава изчезнала и се скрила в един ъгъл на тяхната спалня. С ужас Менелай видял, че това не е Елена, а нейният образ, сега вече неподвижен като всяка статуя. Като мълния се разнесла мълвата: Елена е отвлечена. Гостът на Менелай, троянският принц Парис, грабнал Елена и заедно с нея много от богатствата на цар Менелай. Обиден е домакинът, обиден е Зевс, който покровителствува гостоприемството, обидени са всички елини.

Менелай отива право при брат си Агамемнон, цар на златна Микена. Дватамата решили да върнат Елена с война. Те си припомнили клетвата, която дали всички кандидати за ръката на Елена, преди тя да реши кого предпочита за съпруг: да му помагат при всяка нужда. Този съвет дал тогава Одисей. И пръв Одисей трябва да бъде повикан за тази война. Но царят на Итака живеел щастливо с върнатата си съпруга Пенелопа. Наскоро им се родил син, когото нарекли Телемах. Хитроумният Одисей не искал да тръгне на война и затова се престорил на луд. Когато пристигнали Агамемнон и мъдрият му съветник Паламед, за да го повикат на война, той не бил в двореца. Пенелопа им казала с насълзени очи, че мъжът ѝ е луд, впрегнал е вол и коза и с тази неравна двойка оре нивата и сее сол! Гостите тръгнали да го видят, а с тях вървяла Пенелопа с малкия Телемах на ръце. Когато пристигнали до нивата, Одисей не ги и погледнал. Продължавал да оре и да гони вола и козата из дългата нива. Паламед веднага разбрал измамата, грабнал детето от ръцете на Пенелопа и го сложил точно пред идващите впрегнати животни. Веднага Одисей спрял вола и козата, отбил ги настрана и запазил детето си. Така той бил разобличен и трябвало да потегли на този дълъг поход, от който орисницата му била предопределила, че ще се върне след двадесет години на чужд кораб.

Старият Нестор приел радушно Агамемнон и Менелай. Възнегодувал против Парис, почнал веднага да се готви за похода, като взел със себе си и двамата си сина Антилох и Тразимед. Не само това. Нестор тръгнал с двамата братя, за да съберат другите герои, които са дали клетва на Менелай преди сватбата на Елена. Събрали се мнозина: Тидеевият син Диомед, цар на Аргос, мъдрият Паламед, цар на Евбея, храбрият Идоменей, цар на Крит, потомък на Минос, нужният Филоктет, който бил другар на Херакъл и притежавал неговия лък, а без този лък не можело да бъде превзета Троя, както било предсказано. Пристигнал от Саламин исполинският на ръст Аякс Теламонов, дошъл от Локрида и Аякс Ойлеев.

АХИЛ

Ахил, синът на Пелей и Тетида, е оня герой, който трябвало да надмине по храброст, по ум и сила своя баща. Но той се родил смъртен, понеже баща му бил човек, а майка му — богиня. Тетида искала да го направи безсмъртен и затова тайно от Пелей нощно време

го къпала в огъня на подземната река Стикс, за да унищожи в него смъртните елементи. Според други митове Тетида пекла сина си на огъня в двореца. Веднъж Пелей видял тази церемония и изпаднал в ужас за детето си. Той извикал в голямата си уплаха, богинята се смутила, изоставила го и отишла да живее в морските дълбини при баща си Нерей. Така Ахил не можал да стане безсмъртен, но бил неуязвим по цялото си тяло, където го докосвали пламъците. Останала уязвима само петата му, за която го държала Тетида, когато го обръщала върху пламъка. Тогава Пелей дал сина си на мъдрия кентавър Хирон, който го хранил с мозък от мечки и с дроб от лъвовете и глигани, за да порасне силен и безстрашен. Същият кентавър го научил на мъдрост и доблест, научил го да свири на цитра и да пее. Резултатът от това възпитание бил явен. Още като момък Ахил убивал лъвовете, глигани и мечки, настигал с бързите си нозе елени.

Тетида не забравила своето дете. Тя знаела, че за него има решение на съдбата: или да си остане в къщи и да доживее до дълбока старост, без да има слава и величие, или да отиде на война и да загине млад, но с неувяхваща слава. Когато Агамемнон и Менелай събирали войски за поход против Троя, Тетида укрила Ахил на остров Скирос при цар Ликомед, който имал много дъщери. Ахил живеел сред тези момичета, облечен в женски дрехи. Прорицателят Калхас открил на Менелай мястото, където се крие Ахил. Тогава Одисей и Диомед тръгнали да го намерят и да го вземат със себе си, защото прорицателят казал на двамата братя Атриди, че Троя ще падне само ако в похода вземе участие и Ахил. Преоблечени като търговци, Одисей и Диомед пристигнали на остров Скирос. Те изложили своите стоки: платове, украшения и скъпи огърлици, а сред тях скрили меч, шлем, щит, ризница и наколенници. Когато царските дъщери разглеждали с интерес платовете и украшенията, из един път се разнесе звук от бойна тръба. Момичетата се разбягали, защото помислили, че това е нападение, а там ставали често нахлувания от пирати и разбойници. Само Ахил грабнал меча и щита и се отправил срещу въображаемите врагове. Така Одисей и Диомед познали Ахил. С голяма радост той тръгнал с тях, за да вземе участие във войната срещу Троя. Преди да се отправи на поход, Ахил отишъл във Фтия при баща си Пелей, който му дал доспехите си, получени като сватбен дар от боговете, копие, получено от Хирон, и бързите коне, които му

подарил Посейдон. Заедно с Ахил тръгнали верният му приятел Патрокъл и старият му възпитател Феникс.

ТРОЯНСКАТА ВОЙНА

Старото име на град Троя било Илион по името на нейния основател Ил, син на Трос, брат на Асарак, баща на Лаомедонт. Ил взел участие в състезания, уредени от царя на Фригия. Излязъл победител във всички видове игри и за награда получил петдесет младежи и петдесет момичета. Освен това фригийският цар му дал шарена крава и му казал да върви след кравата и там, където тя спре, да основе град, който ще има велика слава и голямо бъдеще. Ил постъпил според съвета на царя. Кравата спряла на височина, посветена на богиня Ата. Ил се помолил на Зевс да му изпрати знамение, от което да личи, че богът ще закриля предприетото дело. На следния ден Ил намерил пред палатката си дървения образ на Атина Палада, наречен след това паладий, който трябвало да пази града от враговете. Докато тази статуя е в града, никой не ще може да го превземе. Така била основана Троя. Първото селище било малко, след това се разраснало и дори бог Посейдон и Аполон издигнали стена около целия град. Приам бил внук на Ил. Той единствен останал жив от синовете на Лаомедонт, когато Троя била разрушена от Херакъл. Но градът отново бил изграден цветущ, многолюден и здраво укрепен. Елинските войски трябвало да употребяват много и големи усилия, за да го превземат.

Омир изброява корабите и вождовете им най-подробно („Илиада“, II, 484–760). Всичките кораби били 1186, 43 вождове и 100810 войници. Разбира се, този брой е твърде преувеличен. Войските се събрали в пристанището на Авлида, на беотийския бряг, срещу остров Евбея. За вожд на всички войски бил избран Агамемнон. Наскоро събраните войски тръгнали на поход. Зевс изпратил знамение и Калхас предсказал, че походът ще продължи десет години. След дълго плуване стигнали до малоазиатския бряг и слезли на сушата. Но това било Тевтрания, а не Троя. Местният цар Телеф бил син на Херакъл и произхождал от Аркадия. Започнал се бой между едноплеменници, в който паднал убит синът на Полиник, Терсандър, комуто Патрокъл помогнал и бил ранен. Тогава Ахил ранил Телеф. В това време глашатаят дал знак за отбой, грешката била открита,

Войските се качили на корабите и потеглили да търсят Троя в твърде мрачно настроение. Буря ги разпръснала и всеки вожд се грижел да запази своите кораби и хора. Много кораби и войници потънали. Запазените се прибрали в родината си.

Ахил не бързал да се върне във Фтия при баща си Пелей. Той се отбил при стария си покровител Ликомед на остров Скирос. Царят приел прославения герой дружелюбно и му дал за жена дъщеря си Деидамия. Тука Ахил прекарал хубави дни на весел и безгрижен живот. Но Агамемнон и Менелай го извикали отново. Той оставил Деидамия да чака дете и тя родила по-късно син, когото нарекли Неоптолем (според Вергилий детето се казвало Пир — „Енеида“, II, 525). Ахил никога не видял своя син.

След известно време походът трябвало да почне отново. Войските се събрали пак в пристанището Авлида. Но Агамемнон неволно оскърбил по време на лов богинята Артемида. Спрели напълно попутните ветрове. Напразно принасяли жертви на боговете, напразно очаквали стихване на противните ветрове. Войските изяждали приготвените припаси, безделието разлагало повечето от войниците. Започнали да роптаят. Тогава гадателят Калхас известил, че Артемида ще прати благоприятни ветрове само ако Агамемнон ѝ принесе в жертва дъщеря си Ифигения. Тъжният баща отначало упорствувал, но след това отстъпил и пратил да доведат дъщеря му от Микена, като съобщил на жена си Клитемнестра, че ще сгоди момичето за Ахил. Когато жрецът приготвил клада и взел девойката, за да я убие и хвърли върху огъня, явила се богинята с тъмен облак, взела Ифигения и вместо нея поставила сърна, която Калхас заклал, без сам да разбере това и без някой друг да узнае тази намеса на Артемида. Тя занесла момичето в Таврическия Херсон и го направила жрица в храма си. Клитемнестра се разгневila на своя съпруг и решила да му отмъсти.

Походът започнал. Благоприятни ветрове носели натоварените с войници и припаси кораби към Троя. Но предсказателят поръчал на Агамемнон и другите вождове да принесат непременно жертва на нимфата Хриза, която имала жертвеник на остров със същото име. Ако не ѝ принесли жертва, нямало да успеят да превземат Троя. Когато корабите спрели до острова и вождове с малко войници слезли на брега, за да принесат жертва, змия ухапала Филоктет, който вървял

напред, защото знаел къде се намира жертвеникът. По време на похода на Херакъл той бил тука и участвувал в жертвоприношението, което извършил Херакъл. Змията била отровна, раната започнала да вони, а болките растели неспирно. На връщане след жертвоприношението вождовете изоставили Филоктет на остров Лемнос, за да не се смущават войските от виковете му и да не ги измъчва лошата миризма, която се отделяла от раната. Заедно с него оставили лъка и стрелите му, които той получил от Херакъл и без които не могли да превземат Троя.

За първите години на войната има твърде малко предания и сведения. Известен е разказът за слизането на троянския бряг. Предсказано било, че този, който пръв стъпи на троянския бряг, ще бъде убит. Затова никой не искал да слезе пръв. Хитрият Одисей решил да измами другите. Той хвърлил на земята своя щит и скочил върху него. Всички сметнали, че той е скочил на земята и заскачали след него. Вторият, който слязъл на брега, бил Протезилай и той бил веднага убит от Хектор. Завързала се битка, в която Ахил убил Кикън, син на Посейдон. На следващия ден троянците и елините сключили примирие за погребване на падналите в боя. Елините уредили своя стан, изтеглили корабите си на суша, издигнали стена, изкопали ров и били готови за продължителна война.

Преди да пламне дългата война, елините изпратили в Троя Менелай и Одисей, за да преговарят и по мирен начин да уредят спора за Елена: те искали да им върнат Елена и всичките богатства, които Парис взел с нея от Спарта. Мъдрият Антенор убеждавал троянците да приемат това предложение, но Парис се противопоставил, като склонил да върне само богатствата, а Елена да си задържи. Троянците отказали. За това имали решаващо значение и думите на Хелен, син на Приам, който бил известен троянски гадател. Той им казал, че боговете обещават помощ на Троя и на троянците.

Започнала дълга обсада. Минавала година след година. Троянците оставали затворени в града, никой не излизал в открит бой, нито дори юначният Хектор. На три пъти елините нападали града, но напразно. Тогава те се заели да разоряват съюзниците на троянците, които живеели в съседство с троянското царство. Ахейците завладели остров Тенедос и Лесбос, града Педас и др. Превзели също град Тива, където царувал бащата на Андромаха, съпругата на Хектор. Ахил убил

баща ѝ Еетион и седемте ѝ братя, а майка ѝ взел в плен и я върнал срещу голям откуп. Не смеели троянци да излизат, защото или ги избивали, или ги залавяли живи и продавали в робство. Ахил взел в плен Ис и Антиф, синове на Приам, но ги пуснал срещу голям откуп. Ликаон, друг от Приамовите синове, също бил пленен от Ахил и продаден в робство на остров Имброс, а там бил купен от царя на Лесбос и отведен в свещения град Арисба. Ликаон избягал оттам и се завърнал, но още в първото сражение бил убит от Ахил. Също така Ахил убил и малкия син на Приам, Троил. Момчето изпитвало бързината на конете си в равнината. Ахил го нападнал и убил в светилището на Аполон. Погинали и много елини. Но най-тъжно умрял Паламед, който бил изобличил Одисей в притворство, когато се преструвал на луд. Още тогава Одисей решил да си отмъсти. И си отмъстил по жесток и недостоеен начин. Обвинил Паламед в предателство, устроил клеветническо разследване, наредил всичко така, че Агамемнон и Нестор, а с тях и другите елински водачи да повярват и осъдили Паламед на смърт: да бъде пребит с камъни.

След като минали девет години, на десетата Ахил превзел градовете Лирнес и Хриза. Наред с другата плячка от Хриза Ахил взел в плен Астинома, дъщерята на Аполоновия жрец Хриз, която обикновено се наричала Хризеида = Хризова дъщеря. От Лирнес взел в плен Хиподамия, дъщеря на Бриз (Бризеида = дъщеря на Бриз), след като убил съпруга ѝ Минес и братята ѝ. При подялба на плячката Хризеида била дадена на Агамемнон, а Бризеида на Ахил. Аполоновият жрец Хриз пристигнал в лагера на елините, за да измоли дъщеря си. Агамемнон отказал да я върне. След като Аполон изпратил чума сред войските, Агамемнон се съгласил да върне своята награда, но решил да вземе Ахиловата награда. Това е началото на „Илиада“ и в нея са описани събития, станали в продължение на 51 дена след тая свада. Поетът, разбира се, умело е вплел в сюжета много събития, които са станали преди това време. Поемата завършва с убиването на Хектор, връщането на трупа му на Приам и уреденото в Троя погребение на този прославен герой.

Събитията след погребението на Хектор са описани в други поеми, от които е запазена само „Одисея“. В нея се разказват скитанията на Одисей в продължение на десет години, докато се завърне на своя остров Итака.

След смъртта на Хектор настанали тежки дни за Троя и троянците. Първом им дошли на помощ амазонките, митичен народ само от жени, храбри воители и ездачки. Под водачеството на своята царица Пентезилея амазонките стигнали чак до корабите на ахейците, убили мнозина и малко оставало да завладеят целия лагер и да победят. В това време се явили Ахил и Аякс Теламонов, които били при могилата на Патрокъл. Амазонките отстъпили. Пентезилея се спуснала срещу Ахил, но паднала от неговото копие. Когато ѝ свалил шлема, Ахил се учудил на прекрасния лик на царицата: тя била дъщеря на бог Арес.

На помощ на троянците пристигнали и етиопците, начело с Мемнон, син на Еос (Зора) и Тифон, близък роднина на Приам. Красив и силен, той блестял като звезда с доспехи, изковани от бог Хефест. Започнала отново люта битка. Начело на троянците бил Мемнон, начело на елините — Ахил. Но Ахил отбягвал да се бие с Мемнон, защото знаел пророчеството: убие ли Мемнон, наскоро и сам ще бъде убит. Мемнон използвал това и нападал отделни гръцки герои. Врхлетял и на стария Нестор, който повикал на помощ сина си Антилох. Мемнон го убил и започнал да му сваля доспехите. Напразно го нападали Тразимед, Терей и старият Нестор. Мемнон не вдигнал ръка срещу стареца. Щом Ахил узнал за смъртта на Антилох, когото обичал твърде много, влязъл в единоборство с Мемнон и го убил. Напразно богините Еос и Тетида молили Зевс да пощади децата им. Съдбата определила да загине сега Мемнон. Трупът му бил отнесен далеч при бреговете на река Езеп, където го оплакали нимфи, а елините изгорили трупа на Антилох.

Ахил бил обхванат от ярост: погинали във войната неговите двама най-близки другари — Патрокъл и Антилох. Той преследвал троянците като разярен лъв. Всички се скрили в града. Ахил вече достигнал до Скейските порти. Но сега се явил в боя Аполон и със страшен глас извикал. Ахил се спрял за миг, но веднага се насочил срещу бога, който толкова много му пречил през цялата война. Аполон обаче се закрил с тъмен облак и насочил стрелата на Парис срещу Ахилевата пета, единственото уязвимо място. Раната била смъртоносна. Ахил сам разбрал това, но с последни усилия се впуснал в боя и умрял сред двете сражаващи се войски. Разпалила се страшна битка за неговото тяло. С мъка Аякс Теламонов измъкнал трупа от

враговете, а през това време Одисей отблъсвал нападащите троянци. При корабите Тетида оплаквала своя син цели седемнадесет дена: с нея плачели nereидите и всички елини. На осемнадесетия ден изгорили трупа му, а прахта събрали в златна урна, подарена на Тетида от Дионис. В същата урна поставили прахта и на Патрокъл. Издигнали голяма могила, под която заровили прахта на трима велики герои: Ахил, Патрокъл и Антилох. След това уредили погребални игри, а Тетида донесла от морското дъно скъпи награди за победителите.

След смъртта на Ахил станал спор за неговите доспехи, изработени от бог Хефест. Те принадлежали на този, който е спасил тялото му от троянците — Аякс Теламонов или Одисей. При гласуването обаче Атина Палада помагала на своя любимец Одисей, а Менелай и Агамемнон подменили гласовете в негова полза. Така оръжието получил Одисей. Великият герой Аякс полудял и се самоубил.

ФИЛОКТЕТ. ПАДАНЕТО НА ТРОЯ

Напразно елините нападали Троя. Градът оставал непревземаем. От пленения прорицател Хелен, син на Приам, елините узнали, че няма да превземат града, ако не дойдат във войската Филоктет и синът на Ахил, младият Неоптолем. Одисей лесно склонил Неоптолем да вземе участие в боя. Но с Филоктет било мъчно. Той лежал болен от раната си на остров Лемнос. Омраза обхванала душата му, когато разбрал, че е изоставен сам на този остров. Най-много намразил обаче Агамемнон и Одисей.

Одисей решил с хитрост да го хване и отведе при стените на Троя. Той накарал Неоптолем да отиде при Филоктет, да се представи за обиден от елините и да му предложи да го върне в родината. Зарадвал се Филоктет на Ахилевия син Неоптолем и се натъжил, като узнал за смъртта на Ахил, Патрокъл, Антилох и Аякс Теламонов. С готовност се приготвил да отплува в Елада с младия Неоптолем. Дори му предал лъка и стрелите. Измамата не успяла, но Херакъл се явил на своя приятел и му казал да отиде под стените на Троя, където ще бъде излекуван от раната и ще помогне на своите другари да превземат града на Приам. Доброволно Филоктет се качил на Одисеевия кораб и всички отплували за Троя. Много подвизи извършил Неоптолем. Филоктет пък ранил със смъртоносна стрела Парис, който избягал в

гората на Ида и там умрял от раната си. Неговите другари пастири го намерили и му устроили погребение.

Падането на Троя се осъществило по хитър и недостоеен начин. Одисей предложил да направят голям дървен кон, в който се скрили гръцки герои. Войските симулирали бягство и заминаване за родината. Уж изменник елин, на име Синон, съобщил на троянците, че дървеният кон е оставен от елините за Атина Палада, която им е разгневена заради отвличането на нейната дървена статуя (паладий) от Троя. Когато дървеният кон влезе в града, Троя ще бъде запазена завинаги от враговете. Повярвали троянците и вкарали дървения кон в града. През нощта Синон отворил вратите на коня, излезли скритите герои, дали знак на оттеглилите се елински войски и те нахълтали в града. Така паднала Троя.

ЛИТЕРАТУРА

Н. А. Кун. Что рассказывали древние греки о своих богах и героях, Москва, 1940 г., стр. 256-361;

С. И. Радциг. Античная мифология. Москва-Ленинград, 1939 г., стр. 86-100;

Тренчени-Вальдапфель Имре. Мифология, перевод с венгерского, Москва, 1959 г., стр. 236-344;

Т. Т. Зелинский. Античный мир, том I. Сказочная древность, Петроград, 1923 г.

Тази литература се намира из нашите библиотеки, а книгата на Кун е преведена на български под заглавие „Старогръцки легенди и митове“, София, 1969 г. — трето издание). Използвани са също и гръцките оригинали. Легендите за дървения кон и измамата на Синон са предадени художествено от Вергилий в „Енеида“, II песен.

ПОЕМИ СЪС СЮЖЕТ ОТ ТРОЯНСКИЯ ЦИКЪЛ

Легендите, които са групирани под общото заглавие „Троянски цикъл“, са дали сюжет и на следните шест поеми.

1. *„Киприя“* — поема от 11 песни, в която били описани: съдът на Парис, грабването на Елена, подготовката на ахейците за похода, принасяне на Ифигения в жертва и военните действия до скарването на Агамемнон и Ахил. Не е достигнала до нас, но съдържанието ѝ се знае по сведенията, които се намират у Прокъл. Херодот смята, че не е написана от Омир (II, 117).

2. *„Етиопида“* — състояла се от пет песни и съдържала събитията, станали през десетата година след погребението на Хектор до убийството на Ахил. Прокъл смята за неин автор Арктин, наречен по-късно ученик на Омир.

3. *„Малка Илиада“* — съдържала четири песни. Тя описвала спора за Ахилевото оръжие и построяването на дървения кон. Поемата се приписва на различни автори, а Павзаний смята, че тя е без автор.

4. *„Разграбване на Троя“* била в две песни; приписвали я на Арктин.

5. *„Връщане в родината“* била поема от пет песни. Описвала делата на Диомед, Нестор, Неоптолем, Агамемнон и Менелай, извършени след превземането на Троя. Приписват я на Егий.

6. *„Телегония“* — поема в две песни, в които се описвали делата на Одисей, след като избил женихите на Пенелопа (Дж. Томсон, „Исследования по истории древнегреческого общества, исторический эгейский мир, перевод с английского“, Москва, 1958 г., стр. 557–560).

Запазени са само „Илиада“ и „Одисея“, които от дълбока древност са смятани за произведения на Омир. Със сюжет от Троянския цикъл са написани и редица трагедии: трилогията „Орестия“ от Есхил, „Филоктет“ от Софокъл, „Ифигения в Авлида“ от Еврипид и други.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.